

(Hekayə)

Uşaqılıqda çox əziyyət çəkənlər görmüşəm ki, ölməyib. Əziyyəti əvvəl görən elə axıracan görür.

Ot yığımı vaxtı Bilal kişiylə qonşu düşəndə, atam onu, ya o, atamı, səkçədə gətirdikləri bum-buz suya, ya nanəli ayrına qonaq edərdilər. Ətrafta qadın xeylağı gözə dəymədisə, qurşağacan soyunan bu kişinin qıvrım əzələlər oynayan bədəni suyu, ya ayrıni torpaq çatı kimi sümürək özünə çəkərdi. Ayıb olmasın, bu bədənin sayəsində beş-altı uşaq dünyaya gəlmişdi. Həyatındakı sayagəlməz mal-davara da onun gücünə hamınınından "uzunömürlü"ydü. Dünyasında o nə bir inək, nə bir camış satar, öldürəsən, nə dana, nə bir qoç kəsərdi. Hətta Qurban bayramlarında da. Bəzi qarayaxalar daldada adını "kafir" çağırırdısa da, o, fəxrə deyərdi: hər il bu bayramda bir dana, ya bir qoç xilas edir. Çünki onların heç birindən ayrılmaq istəmir. Onun var-dövləti çoxalib-çoxalib, heyvanlar yalnız özü brüssellozdan-dabaqdan, ya xəfənkədən tələf olduqca azalardı.

O, tanqahın bu cür çoxalib-azalmasına gülgü-lə tamaşa edərdi.

Uşaqları sarıdansa arın-arxayındı: heyatları hələ qabaqda. Öz həyatı arxada qalmışdısa da, buna heylsilənmirdi, əsas - uşaqlardı.

Bilal kişidə alın yazısıydı bu: hər il qırmızı bir yay ayında, tövlədən yol tərəfə, qızıl inəkləri rəngində ot tayası qoymaq.

Ot tayası qum saati kimi ot tayası ili idi.

Görən, onun ömründən neçə ot tayası ili qalır...

Uşaqlarsız, mal-qarasız Bilal kişi neylərdi - onu uzaq səyahətlərə çıxan, kurortlar gəzən fərz etmək çətin peşədir.

Kişi gecə-gündüz qocalır, amma nə yaxşı, demir əzələləri də işindən qalır. Dişləri atma, əzələləri - əvvəlki. Elə bil onları yaxşı zavod buraxıb; köhnəlmək bilmirdilər.

Ta çalışır da ot tayası illerinin özlünü Həmidlə bir qoysun; onu oğulla öyünmək ehtiyacı duyduğundan köməyə çağırardı.

Həmid gedib, getməyə bilmədiyi, eğerliyini çəkib gələndən sonra, artıq dəliqanlılıq borcunu da ödəmişdi: beş-üç toyda dava saldı, milislə üzleşdi. Milislə üzleşmək bizim adamların gənclikdən ən şirin xətiresidir. Evlənməklə hər şey bitdi. Toy - hər şeyə nöqtədir. Sonra eynilə atası kimi ömür sürməyə başladı. Onun üçün də ot tayası illəri sarı muncuqlar kimi yan-yana düzülürdü. Beşçə dəqiqəyə yumurta bişirən qızmar günlərdə onun bədəninin çəkdiyi zülmlər də atasınınına bənəyər, parıldayan dərisində tər puçurlayardı.

Rafiq Tağı

Atası onun qabaqdakı qocalığı, o, atasının arxadakı cavanlığı idi.

Savadı necə qıçqırmışdısa, Həmid "Lenin" sözündəki iki "n"dən birini "l" bilirdi - "Lelin". Bir vaxt şüarı buydu: biz Lelin yoluyla gedirik. Elə ki uşaqları dal-dala düzüldü, belə sözləri tərgitdi. "Ardbaad gələnlər balalarımıza eşq olsun!" - parad qəbul edirmiş kimi doğulan uşaqlarını həyətdə-cə salamlayardı.

Nəçisən, soruşana da - "texnika sahəsində-yəm", deyərdi. Atası dəmirçiydi (mən ona uzun nizələrə oxşar otçəkənlər düzəldirmişəm), özü isə elektromontyor oldu. Onun diliylə desək - tokçu. "Tokçu"luğundan çox razı idi. Naşükürlük nə lazım, cibxərcliyi də olur. Bir tək toyxananın işiğini çəkməklə iki-üç ayın "paprızpulu"su birdən çıxır.

Həmid "şotçik" in işini kinolent qırığı, ya na-

Ot tayası ili

zık tel keçirməklə dayandıranların "atalarını yandırmaq üçün" evlərindəki bütün işıq "toçka"larını qeydə alırdı. Qıraqları əzik, vacib vəərəqləri gah yuxarı, gah aşağı küncdən qatlanmış bloknotunda yazırdı: Əşrəf -7, mətərizədə - (yeddi) labuçqa, 2 (iki) elektrəplite. Bəzən rəqəmləri ixtisara salıb keçirdi söze: Qulam - bir ədəd televizor, bir - xolodinnik... Bu əsnada heç kəs də ondan qorxub-çəkinməzdi. Onu tək-cə sevbə bilirdilər deyə, eləcə sevbə də, şəfəqlənən "labuçqa"lar kimi işıqlı üzlerini ona sarı çevirər, guya acıqlı hərəketlərini təbessümlə seyr edərdilər.

- *Ay Həmid, sən elə "bir qurulu ev" yaz, qurtarsın gətsin də-ə, xörək soyudu axı.*

- *Biz xörək yemirik. Özü də "ev" işığa dair termin deyil.*

- *Niyə? Bə "ev" elə bir televizor, bir soyuducu demək deyil?*

- *Elə şey yoxdu, siz evlər gömməmişiz ki, içində iki-üç televizor, üç-dörd soyuducu olur. Gör neçə rozetka elə burda getdi.*

- *Di yaxşı, gəl otur əvvəl bir çaylayaq, eynin açılıns... A-az, əlli tərpanin, nəyiniz var orda?!*

Cərimə bozbaşla, əksərən də balıq-plovla bitirdi. Hamı əzbər bilirdi ki, Həmiin ölümü balıq-plovdur. Düzdü, boranı-mərcilli plova da yox deməzdi.

Qazancı əsasən yay-payızda, toy mövsü-

mündədir.

Yay-payızın bircə məhərrəmliyi olmaya.

Atası kimi indi onun da beş-altı züryəti var; bəbək qalmalı işdi, qızılı-oğlanlı hamısına "davamçım" deyir. Həmid Bilal kişinin təkrarıydısa, uşaqları - onun öz təkrarı. Oxşar göz-qaş, burun-qulaqlar sirri-xuda şeylərdi.

Yəqin Bilalla Həmid müxtəlif əyyamları görmək üçün bir-birindən aralı doğulmuşdular.

Göylərdən növbəti bəla enəndə, o, səhv-düz, gəib Həmid tutdu. Sinəsində ağır-yanğı necə oturdusa, o, evin alt gözündəki həsir döşəli palçıq döşəməyəcə xıxdı. Feldşer gəlib atasına piçıldadı ki, ola bilsin, infarktdı və nədənsə, vitamin vurmağa başladı.

Həmid gözgörsəsi gedər-gəlməzin qıraqları qırlanmış məşum qayığına mindirildi.

Bilal kişi - "yuxarıda Allah, aşağıda sən", deyə-deyə, fırtına kimi feldşerin başına fırlanır, xəstədən çox onun qadasını alırdı. O, feldşerin iynə qaynatmağında, pambıqlı və spirt iynədə ümidverici bir əlamət görürdü.

Həmid də səsi çıxandan-çıxana, indidən feldşerə öz razılığını bildirir, səsi çıxmağın bu faydalı işə sərf edirdi.

Builik ot tayası ili bir neçə gün əvvəl girmişdi.

Sabahı hamı ayılıb gördü Həmid yoxdur: cismi-cəsədi var, özü yox. Vəsiyyət ölənini yaraşığıdır, onusa da eləmədi. Cəsədə baxanların matı-qutu qurumuşdu: bu, Həmidisə, niyə heç nə deməsin, yox, Həmid deyilsə, bə niyə onu Həmid tanıyıblar?

"Bəs mən?" - Bilal üzündəki bu sualla, tez-tez ağır yumruqlarını başına vurur, iri addımlarla da ortalıqda iti-iti gəzirdi. "Başına vurma, qan sızar", ona nəsihət edirdilər, di gəl, bu, bir az da üstünə qoyurdu. Axı, Həmid niyə fərlı oğul çıxmasın; qabağa keçdi, onun yerinə öldü. Qoca qalır, cavan ölür. Bu işdə Allahın məqsədi ona çatmırdı. Bilal adlı adam Həmid adlı oğlundan əvvəl doğulubsa, canı çıxmalı, ondan əvvəl də ölməlidir. Yoxsa bu nədi belə? Bilal öz məntiqini Allahından düzgün sayırdı. Axı, bu uzunluqda ömrü neynir o? Çəşib heç ölmez.

"Bəs mən?..."

Bilal kişinin ot yığımı vaxtı vaxtı çəkdiyi əziyyətləri göz gərəkdı görə: tər bədəninə ağ milçək kimi gəzər, milçək bədəninə qara tər kimi görsənərdi.

Qəfil oğul ölümünü heç kəs görmür. Fələk xam adam tapmışdı; yaqın bilirmiş də ki, Bilal o dərddə la-dinməz çəkəcəkdir. Onsuz bütün ömrü boyu hər dərddə o, heykəllər kimi səssiz çəkib. Bir başqasının az-maz qanı qalxar, vay, bundan külli-ələm xəbər tutar. Onun iç-çalatı lap çürüyərsə də, bunu bir insan oğlu bilməzdi. İndi əlinə lap girəvə düşdü. Daha o, azar-bezara ancaq sevinəcək. Xəstəliklərin təzöldürənini arzulayır.

... Gələn ot tayası ili gəlməz daha. Qaranlıqları qarşı...